

En atferdsteoretisk tilnærming/bruk av belønning

- All atferd er lært og kan følgelig avlæres og nylæres.
- Avvikende atferd kan betraktes som feillæring.
- Tiltakene er primært rettet mot den ytre atferden.
- Tiltakene omfatter vurderinger av miljøkomponenter som er spesifikt relatert til problematferden.

Atferden analyseres med bakgrunn i denne «**atferdsligningen**»:

Stimulus S	→	Respons R	→	Konsekvens C
-----------------------------	---	----------------------------	---	-------------------------------

Atferden sees i sammenheng med den *forsterkning* (S) som atferden får gjennom *responsen* (R) fra miljøet og de *konsekvenser* (C) det får for framtidig atferd.

En atferdsterapeut er opptatt av **observerbare hendelser og observerbar atferd**.

Forsterkningsbetingelsene som observeres er:

1. Hva som skjer før atferden
 2. Hva som skjer under atferden
 3. Hva som skjer etter atferden
- En atferdsmodifiserende teknikk som benyttes er **forsterkere**.
 - Forsterkere er ulike typer stimuli som får atferden til å øke/ avta.
 - Det brukes både positive og negative forsterkere for å øke eller redusere atferd.

Sterkt forenklet kan man si at det finnes fire måter å organisere forsterkningsbetingelsene på (Bergrav/Eriksen 1995):

tilføring av positive forsterkere,

tilføring av negative forsterkere,

fjerning av positive forsterkere

fjerning av negative forsterkere.

- *Tilføring av positive forsterkere* som mat, ting, oppmerksomhet eller ros og kalles tradisjonelt **belønning**.
- *Tilføring av negative forsterkere* kan være mas, trusler, restriksjoner eller smerte og kalles tradisjonelt for **straff**.
- *Fjerning av positive forsterkere* kan være å fjerne belønning som en konsekvens av uønsket atferd og kan oppleves som en form for straff.
- *Fjerning av negative forsterkere* kan være å unngå trusler og restriksjoner for å fjerne uønsket atferd.

Nedenfor skisseres to sentrale teknikker for praktisk anvendelse av forsterkere:

- Materielle forsterkere
- Sosiale forsterkere

Materielle forsterkere er å bruke ting som belønning.

Materielle forsterkere som belønning benyttes ofte i form av tegn eller poengsystem.

En utfordring ved belønningssystemet er å finne fram til forsterkere som vekker interesse.

Kontrakt som innebærer en kognitiv forståelse av system og reglene.

Kontrakter handler om å spesifisere hvilke atferdsmål det skal arbeides mot og hvilke konsekvenser ulik atferd vil få.

Sosiale forsterkere er belønning fra samspill med andre i omgivelsene.

Feed-back fra miljøet er viktig i en forsterkningsammenheng.

Hvilken form for oppmerksomhet som virker belønnende, varierer fra individ til individ.

Det ser ut som om negativ oppmerksomhet er bedre en ingen oppmerksomhet.

Ut fra dette er det viktig å poengterer betydningen av ønsket atferd. En aktiv formidling (feed-back) av oppmerksomhet på de typer atferd en ønsker er det viktig å gi positive forsterke på.

En annen faktor i sosial forsterkning er **ignorering**.

Med ignorering menes at man velger å forholde seg passiv til uønsket atferd.

Ignorering vil innebære at forsterkning uteblir.

Et målvalg for tiltaket kan være å oppnå bedre arbeidsro i klassen. Det må utarbeides spesifikke tiltak. Belønningen kan være et valg man gjør i samråd med klassen f.eks. et kinobesøk.

Faser i et atferdsteoretisk tiltaksprogram.

Arbeidet med et tiltaksprogram (Berggrav & Eriksen 1975) kan deles inn i tre faser:

- Proble mavklaring
- Utforming av tiltak
- Gjennomføring av tiltak

Proble mavklaring skal utfra et atferdsterapeutisk synspunkt være en konkretisering og en avgrensning av problemet. Det er ofte vanskelig å avgrense og konkretisere problemene.

Innenfor atfedsanalyse er det et viktig prinsipp at personbeskrivelser omformes til observerbare handlinger. Beskrivelsene skal si noe om hvordan atferden ytrer seg, sammen med hvem, hva skjer forut for den, hvor lenge varer den, hva følger etter og hvor ofte forekommer atferden.

Utforming av tiltak bør ta utgangspunkt i den uønskede atferden på en måte som innebærer at det er realistisk å få til en forandring av den til mer hensiktsmessig atferd som kan skaffe eleven gode erfaringer.

Gjennomføring av tiltak. Det er viktig at tiltakene klargjøres ned til minste detalj. Tiltakene må formuleres i spesifikke handlingsenheter med klare tidsangivelser. En skriftlig konkretisering av tiltakene er nødvendig å ha for gjennomføring av tiltakene, men også til bruk ved evalueringen av måloppnåelsen. Det er avgjørende å være konsekvent ved gjennomføringen av tiltak og ha en kort tidsramme.

I noen sammenhenger kan man som lærer få råd fra det øvrige støtteapparatet rundt en elev om å bruke teknikker for å korrigere uønsket atferd, særlig overfor autister og psykisk utviklingshemmede.

Hvis man får slike råd, forutsetter dette kontinuerlig veiledning fra fagpersoner i de samarbeidende instansene.

En slik veiledning kalles konsultasjon ut fra Tharp & Wetzels konsultasjonsmodell (1969) , en såkalt *triademodell*. Det er tre ledd i modellen:

En konsulent (i vår sammenheng den som gir læreren veiledning), en formidler (i vår sammenheng læreren som skal formidle teorien i praksis) og målpersonen (i vår sammenheng eleven som er målpersonen og skal endre uønsket atferd). Skjematisk satt opp er det slik:

Konsulent →	Formidler →	Målpersonen
= En med kunnskaper	= En som disponerer forsterkere	= Problemepersonen

Man bør være oppmerksom på at atferdsteorien kan bli for individsentrert og manipulerende.

Dersom man utelukkende setter den uønskede atferden til en person i fokus uten samtidig å fokusere på kontekstuelle betingelser.

Tiltakene kan med andre ord like gjerne rettes mot miljøet rundt eleven som eleven aleine.

